

АЗЕРБАЙДЖАН ГАЗЕТИНЧИЛ ИТИФАКИ ВЭ
АЗЕРБАЙДЖАН ССР МЭДЭНИЙЭТ НАЗІРЛИКІНІН

ОРГАН СОЮЗ ПИСАТЕЛІ АЗЕРБАЙДЖАН
И МИНИСТЕРСТВА КУЛЬТУРЫ
АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ССР

1974-чү ийден чыгар. © Геймат 10 галки.

Албан абидөлөрүнүн унутмајар

Унутмајар дашлары

КЕЧМИШИН чамлы ша-
һидлары олан мәдәни-
ијәт абидәләри мәд-
ди ва мәзһи инкишаф тари-
хини, еләчә дә бүтүн бәшә-
ријәтнн тәһкүмәт процессини
өјрәнмәк, үчүн эвәсән хәзи-
ндир. Ошә корә дә өлкәмиз-
дә мәдәнијәт абидәләрини
мүһафизәсинә, дәвләт уоу-
тунә алымнасына вә өјрәнмә-
кәснә хәүсүн диггәт јетир-
иләр.

«Тарих ва мәдәнијәт абидә-
ләрини мүһафизәснә ва
онлардан истифадә һағында»
Гаһундә дејиләр: «ССРИ
халқларынн тарих ва мәдә-
нијәт абидәләри кечмиш по-
сыларын мәдәни ва мәзһи
һағытнн, Вәтәнннн һәк-
сәрлик тарихини, онун азда-
лык ва истигијаләтнн үг-
рунда халқ кулчәләрини мү-
һабизәсини, игијәлән һәрәкәт-
ләрини, Совет Союзун дәв-
ләтннн тәһкүкәүлүнә вә ин-
кишафынә әкс етдиляр».

Өлкәмизин мүхәтәлиф ку-
шәләрдән тарих, меймарлығ,
археологјя ва монументал
сәһәт абидәләри сәһмә-
һәсәндир. Мәдәни ирсини
ајрлмәк тарих һиссәсн
олан бә абидәләрин бир һис-
сә дә халқмызга мөхәс-
дур.

Һазырда республикамы-
зын бир чох мәдәнијәт абидә-
ләрини екскурсијә маршрут-
ларына, музейләрә чеврил-
мишдир. Булардан «...е-
мин, халқ мәарифини ва мә-
дәнијәтнн инкишафын, эд-
мәтләрдәләрә јуксәк совет ме-
ташларардын һиссәснн форма-
ләшмәсн, онлардан идеја-
мәһәни, бејнәлмиләл вә ес-
тетик тәрбијә мәгсәдләри»
үчүн истифадә едиләр.

Тәвәсүфлә гәлә етмәк да-
змидир ки, халқмызнын гә-
дик мәдәнијәтннн бир һис-
сәснн әһәтә едән, кечмиш
һәјәт нншанләрини өзүн-
дә сәхләлән албан абидә-
ләрини өјрәнмәкәснә вә
онларын барла олунамәсн
индијодук дазымчыла диггәт
јетирилмәшидир.

Азәрбајҹан тарихиндә а-
лбанларын вә мөбәдәләрнн
һәмин тархстан дини јайы-
дыҹдан сонра тәҹиялмнн килә-
сәләр һағында кешнн мәлу-
мәт вериләр, албан мәдәни-
јәтннн јуксәк инкишаф мө-
һәдләриндән бәлс елән гә-
дик сәһмәмәчиләрин гәл-
дәријән чохлу мисәлләр
кәтириләр. Мәсәлән, «Азәрба-
јҹан тарихи» кит биринчи һис-
сәснндә ермән тарихисин

Мовсес Хоррелишини гәл-
дәријә орасындан кәсәрил-
ки, һәлә V—VI әсрләрдә
Албанијанын кәзәл мөмәр-
лык тикилиләри нлә эәкинн
олән Дәрбәнд, Шәрбан, Ша-
маһы, Шәһн, Шәмшәр, Кә-
чә, Бәрдә, Бејләҹан, Наһы-
ван, Тәбриз вә башға при
шәһәрләри вәр иди.

Бу һағда Азәрбајҹан ССР
ЕА Тарих Институтунун
эмәкдәшләри бир пәчә елән
мәғалә вә әсәр дә јазмыш-
лар. Ләкин мәдәни ирсини
зәһн бөлүк бир сәһәсннн әһәтә
едән мөмәрлык абидәләри-
ни гөрүнмәсн, там шәкилдә
өјрәнмәкәсн вә онларын күт-
лә арасында јайыламәсн һәз-
әт проблем, онларға ғәләр.
Республикамызын бир чох
рајонларынын әрәсиндә
јерләшән гәдик киләсәләр,
ғалә вә корғуларын тикилмә
тарихини билдирән мәлу-
мәт јох әрәсәсиндир. Булар
мисәл оларағ Гах рајо-
нундағы Гум Базиллика-
сыны, Гәләх рајонунун
Әскипара кәндидәки вә
Аһеј дигијдамы абидәләри,
Лидан мөбәдини, Даше-
сән, Кәдәбә, Лачын, Кәл-
бәчәр, Шәһн, Исмајылы ра-
јонларындағы гәдик килә-
сәләр, еләчә дә башға мө-
мәрлык нумунәләрини кәс-
тәрмәк олар. Бу јерләрдә
мәһмуд олан бир чох албан
абидәсн һәлә дә дәвләт уо-
тунә алымнамыш, онлардан
ичтимај ва тәрбијәви мәгсәд-

ләр үчүн истифадә етмәк
ләғмында һеч бир тәшббүс
ирәли сүрүлмәсидир. Кәдә-
бә рајонунун Чанахын, Көв-
дү, Күкүрдүн дәрәсн адал-
лан јерләриндә, Шыныҹа,
Шәмкир чајы бөлүндә онла-
рә гәдик киләсә вә мөбәдин
вәзијәтә дә әмиләчәсәләр.

Әлбәтте, вәрдығы вә тари-
хи һағында вә мәлу-мәт ве-
ријән бәлә абидәләрин бар-
насы һағында сәһбәт ачмаға
дәјимә. Чүнки онлар һәмин
барла олунмур, һәтә күн-
дәк күнә сөгүлүк дағылыр.

Республикамызда мәдәни-
јәт абидәләрини гөрүнмәсн
нын тәшкиләтә кишндә дә
иғеһәләр вәрәдир. Мәсәлән,
әрәсин бәлә абидәләрдә эә-
кинн олан һәр рајона бир,
јахуј икн ишчинн тәјин олун-
масы әдәләр. О бирн тәрәф-
дән, һәмин ишчиләр ајларла
тәһкин олундуғу әрәсиндә
абидәләрин үзүнү көрмүр,
онларын әһәмијәтнн һағын-
дә күтәләрә һеч бир мөлу-
мәт вәрә билдирмәр. Чүнки
өзләри дә вә тикилиләр һа-
ғында вә мәлу-мәтә мәли-
кдирләр.

Мөмәрлык абидәләрини
гөрүнмәсн һәминә онларын
мөбәдинни мәдәни-мәариф
мүссәсәләрини, колхоз,
совхоз вә башға тәсәруфат-
ларын сәрәһәмәдә вәрмәк
олмамдыр. Бу шәрәтә ки,
абидәләрин мүһафизәсн вә
онлардан истифадә олунмасы
шәрәтләринә дүзкүн әмәл

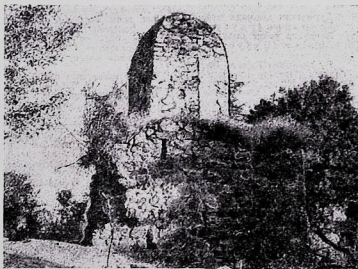
едилсин. Бәлә олдуга, тики-
лиләрин ајры-ајры шәһәр-
ләријидин дағдылмәсн
тәһи гаршысы алынар. Бу
чүр мүһафизә үсүлү Күрүч-
стан, Ермәнстан, Украјна,
Латвија, Литва, Естонја вә
башға республикаларда кеш-
нн јайылмышдыр.

Марчншинин адына
Академик Драм Театрынын
артист, депутат С. М. Чи-
урели ССРИ Алн Советннн
бешинчи сессиясындағы ки-
шнләрдә кәсәрилмәдир ки,
Күрүчстанда абидәләрин бә-
зијәриндә театр тамашалары
јојулур, әдәби гирагиләр
тәһил едиләр.

Кәдәбә рајонунда—Шәм-
кир дүзүнн сәл сәһиләри-
ки Мәһрас мәбәдндә уу-
нләрдән бәркдир ки, мөшә
кәзәтчиләри јашајлар. Ел-
буна корә дә һәмин абидә
бағларынмә инсәбәтн сәл-
мәт ғәлмәшдир. Нәзәрәтсиз-
лик уујдән онларча абидә,
даш китәбә нсә дағылмыш-
дыр. Бәзи тикилиләрин
даһларынн, кәрпичиләрин
һәвәсн сөгүб шәхсн тики-
тиләрдә истифадә етмәк үчүн
ағармышлар.

Билчә, дағларда, сых ме-
шәләрдә јерләшән ајры-ајры
абидәләрдән тәбиғијәт мүһа-
физә тәшкиләтләри мәһтәгә ки-
шн истифидә едә билдирләр.
Бә нәсиляр, турулушун
көрә гәдик албан киләсәләр
бәлә мәгсәдләр үчүн чох эә-
верилмишдир. Ләкин тикил-
иләрдән хейрһәк мәгсәдләр
үчүн истифадә едән һәр бир
кәс ССРИ-нин «Тарих ва мә-
дәнијәт абидәләрини мүһа-
физәсн вә онлардан истиф-
адә һағында» Гаһундә тәһмә
омалмышдыр. Умумијәтлә
партия вә дәвләтнннн
ССРИ халқларынн мәдәни
ирсинә бөлүк тәјмәсннн
ифадән олан бә сәһәт рес-
публикамызын бүтүн зәһмәт-
кестләрн арасында кешн
тоғилә едилмәшдир. Бу и-
дә партия, һәкәмдарлар вә
комсомол тәшкиләтләринн
зәһринә чиди вәзифәләр дү-
шүр. Мөкәтәбләрә пионер вә
комсомолчулардан ибарәт
«Мәдәни ирсинини гөрү-
лүчүләр» адым кәстәләр. И-
ратмәг олар. Бәлә олдуга,
мәдәнијәт абидәләрини мү-
һафизәсн үмумхалқ ишнн
чевирләр.

Телман ҺАҒВЕРДИЈЕВ.
Азәрбајҹан ССР Емәләр
Академиясы Фәләсфә
Институтунун әс-
нн ишриси.

Кәдәбә рајону әрәсиндәки албан абидәләриндән бирини көрүнүшү.